

Vastine saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetusjärjestelmäselvitykseen annettuihin lausuntoihin

Jätehuoltoviranomaisen tekemän päätöksen jätteiden kuljetusjärjestelmästä tulee perustua tulkintaan siitä, täyttyykö jätelain 37.1 § jätteiden kuljetusjärjestelmälle asettamat edellytykset. Tulkinnan tueksi tulee tehdä selvitys kuljetusjärjestelmän nykytilanteesta. Selvitystyö voidaan laatia niin viranomaistyönä kuin tilaustyönä, laki ei määritä selvitystyön tekemiselle vaatimuksia.

Kansallisessa lainsäädännössä saostus- ja umpisäiliölietteet on määritelty kuntavastuulliseksi jätteeksi. Jätelain 32 § (2021/714) mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää jätehuolto vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvälle jätteelle, mukaan lukien kotitalouden pienimuotoisissa itse tehtävissä rakennus- ja purkutoiminnoissa syntyvälle jätteelle, sekä tällaisessa toiminnassa syntyvälle saostus- ja umpisäiliölietteelle. Jätelain 6 § (2021/714) tarkentaa, että puhuttaessa saostus- ja umpisäiliölietteestä, tarkoitetaan talousjätevedestä saostussäiliössä, umpisäiliössä, pienpuhdistamossa tai muussa vastaavassa käsittelyjärjestelmässä muodostuvaa lietettä.

Lausunnoissa esille noussutta EU-direktiiviä koskien yhdyskuntien jätevesiä ja siihen tulleita muutoksia ei ole täytäntöön pantu Suomessa. Turun hallinto-oikeuden 22.3.2024 antamassa päätöksessä (H571/2023) koskien Huittisten teknisen lautakunnan päätöstä (8.12.2020 § 140) lietteiden laskutuksesta, hallinto-oikeus toteaa EU-direktiiviä koskevan valitusperusteen osalta, että valituksessa esitetyillä EU-direktiivin täytäntöönpanoon liittyvillä seikoilla ei ole merkitystä asian oikeudellisessa arvioinnissa. Mikäli saostus- ja umpisäiliölietteet kirjataan kansallisessa lainsäädännössä yhdyskuntajätteen sijasta muuksi jätteeksi, se ei tule muuttamaan jätehuollon järjestämismääräysten määräytymistä. Määritelmän muutoksen lisäksi direktiiviin on kirjattu, ettei järjestämismääräyksiin tule muutosta. Kuitenkin ennen EU-direktiivin täytäntöönpanoa kansallisella tasolla, saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetusjärjestelmää tulee tarkastella täysin kansallisen lainsäädännön puitteissa.

Forssan kaupungin jätelautakunnan alueella voimassa olevien jätehuoltomääräysten mukaisesti vakituksessa asuinkäytössä olevan kiinteistön jätevesijärjestelmä tulee tyhjentää vähintään kerran vuodessa ja vapaa-ajan asuinkäytössä olevan kiinteistön vähintään kolmen vuoden välein. Poikkeamista näihin jätehuoltomääräysten mukaisiin tyhjennysväleihin tulee hakea jätehuoltoviranomaiselta. Poikkeamaa ei voida myöntää esimerkiksi sillä perusteella, että kiinteistön jätevesijärjestelmä ei vähäisen käytön vuoksi täyty tässä ajassa. Mikäli kiinteistön haltija ei noudata jätehuoltomääräyksiä, kiinteistön katsotaan olevan jätehuoltoon liittymätön.

Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen tarkoituksena ei ole tarpeettomasti kiristää jätevesijärjestelmien tyhjennysvälejä edellä mainitusta. Sen sijaan osana kunnallista kuljetusjärjestelmää on mahdollista rakentaa koko toimialueen kattava ja ajantasainen rekisteri jätevesijärjestelmistä, jossa kiinteistökohtaiset järjestelmät voidaan lajitella esimerkiksi kiinteistön sijainnin, jätevesijärjestelmän tyyppin tai käytössä olevan laitteiston mukaan. Tällaisen jätevesijärjestelmärekisterin tietojen avulla voidaan jätehuoltomääräyksissä huomioida joustavasti kiinteistöjen tyhjennystarpeita. Kiinteistön jätevesijärjestelmän tyhjennysrytmi voi perustua esimerkiksi jätevesilietteen tyyppiin tai kiinteistöllä käytössä olevaan laitteistotyyppiin. Jätehuoltomääräyksissä voidaan myös huomioida tyhjennysten järjestämiseen liittyviä kiinteistökohtaisia haasteita kuten tie – tai keliolosuhteiden vaikutus kiinteistön jätevesijärjestelmälle pääsyyn. Mahdollisimman pitkälle tarpeenmukaisella, mutta kuitenkin säännöllisellä, jätevesijärjestelmän tyhjennyksellä ja järjestelmän kunnan arvioinnilla edesautetaan ympäristöhaittojen vähentämistä.

Vastine saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetusjärjestelmäselvitykseen annettuihin lausuntoihin

Lausunnoissa saostus- ja umpisäiliölietteiden keräyksen ja kuljetuksen järjestämistä kunnallisena palveluna verrataan suoraan muiden jätejakeiden kunnalliseen jätteenkuljetusjärjestelmään. Jätevesijärjestelmien eroavaisuuksien vuoksi esimerkiksi lausunnoissa esille nousseita ns. hukkatyhjennyksiä ei synny, kun tyhjennysrytmissä huomioidaan edellä mainitun mukaisesti mm. kiinteistön jätevesijärjestelmän vaatimukset. Myös päivystysluonteisesti tarvittavia jätevesijärjestelmien tyhjennyksiä on mahdollista järjestää tilattavaksi kunnallisen jäteyhtiön järjestäessä keräyksen ja kuljetuksen saostus- ja umpisäiliölietteille.

Kunnallisen jätteenkuljetusjärjestelmän kilpailutuksissa voidaan toimialue jakaa useampiin urakka-alueisiin ja kilpailutuksen ehtoihin asettaa esimerkiksi rajausta siitä, kuinka monta urakka-aluetta yhden yrityksen on mahdollista voittaa. Kuten jo Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy:n alueella tehdyissä bio- ja pakkausjätteiden keräyksen ja kuljetuksen kilpailutuksissa, voidaan huomioida myös pienempien yritysten mahdollisuudet voittaa kilpailutuksia, jolloin palveluissa säilyy paikallisuus.

Asumisessa syntyvien jätevesilietteiden keräilyn ja kuljetuksen järjestäminen kunnallisena palveluna tarkoittaa, että nämä käytännön toteuttamiseen liittyvät tehtävät annetaan jäteyhtiön järjestettäväksi. Koska jätelain mukaisesti asumisessa syntyvät jätevesilietteet ovat jätteitä, kuntien osakassopimus ei estä asumisessa syntyvien jätevesilietteiden keräilyn ja kuljetuksen antamista jäteyhtiön tehtäväksi.

Kuten selvitystyöstä käy ilmi, saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksista selvitystyötä varten on kerätty aineistoa jäteyhtiön asiakasrekisteristä, toimialueen kuntien rekistereistä, jätehuoltoviranomaisen asianhallintajärjestelmästä, kuljetusyritysten viranomaiselle toimittamista jätteenkuljetustiedoista, jäteyhtiön maksuunpanoluetteloista ja SIIRTO-rekisteristä. Selvitystyössä tarkasteltava ajanjakso on vuodet 2020–2022, jona aikana SIIRTO-rekisteri on otettu käyttöön, minkä vuoksi jätehuoltoviranomaisen tietoja kuljetuksista on täydennetty SIIRTO-rekisterin tiedoilla. SIIRTO-rekisteriin kuljetusyritysten toimittamista tiedoissa on ollut joiltakin osin puutteita, jolloin jätehuoltoviranomainen on oikeutettu pyytämään kuljetusyrityksiä toimittamaan puuttuvat tiedot suoraan viranomaiselle. Mikäli tietoja ei täydennetä SIIRTO-rekisteriin tai toimiteta jätehuoltoviranomaiselle, jätehuoltoviranomainen siirtää asian ELY-keskuksen käsiteltäväksi.

Selvitystyössä on arvioitu toimialueella syntyvää saostus- ja umpisäiliölietteiden määrää kolmeen erilaiseen laskelmaan pohjautuen. Laskentatapojen eroja on avattu yksityiskohtaisesti ja näistä käy ilmi, että selvitystyössä toimialueella syntyväksi saostus- umpisäiliölietteen laskettu 159 543 m³/a perustuu kunnallisessa lietteenkuljetuksessa olevan Kemiönsaaren alueen todellisiin kerättyihin jätevesilietteen määriin. Saaduissa lausunnoissa on vertailun vuoksi esitetty, että ”HSY:n toimialueelta syntyvien, Viikinmäen puhdistamon ja Kulomäen loka-aseman vastaanottamien, saostus- ja umpikaivolietteiden määrä vuonna 2023 oli yhteensä 42 647 m³/a.” Raportista ei käy ilmi niiden kiinteistöjen lukumäärää tai käyttötapaa, joilta saostus- ja umpisäiliölietettä on ko. puhdistamolle ja loka-asemalle toimitettu, jolloin määrän vertailulla selvitystyön määriin nähden ei ole merkitystä.

Selvitystyössä ei esitetä hinnoittelun ongelmien ratkaisuksi tasahintaa. Jätevesilietteiden kuljetuksen hinta kiinteistöltä vastaanottopaikalle muodostuu lietteen käsittelymaksusta jätevedenpuhdistamolla ja lietteen kuljetuksesta. Käsittelymaksun osuus palvelun hinnasta tulisi olla toimialueen jätemaksutaksan mukainen. Selvitystyössä todetaan, että saatujen tietojen perusteella ei voida todeta, että lietteiden kuljetuksen hinnoittelu perustuu aina esimerkiksi etäisyyksiin, olosuhteisiin tai mahdollisiin tyhjennyksen vaatimiin lisäkalustoihin, jolloin ei voida todeta, että toimialueen kiinteistöt olisivat samantarvoisessa asemassa

Vastine saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetusjärjestelmäselvitykseen annettuihin lausuntoihin

saatavien palvelujen suhteen. Kunnallisessa jätteenkuljetusjärjestelmässä kiinteistöjen laskutuksessa käytetään yhteneviä perusteita, jolloin kiinteistölle jätevesijärjestelmän tyhjentämisestä syntyvät kulut muodostuvat tasapuolisin perustein.

Lausunnoissa esitetään, että selvitystyössä ei tule esille sellaisia perusteita, joiden perusteella kunta voisi siirtää tehtäviään yksityisoikeudelliselle toimijalle eikä viranomaisen tehtäviä, kuten esimerkiksi kiinteistöä koskevien rekisterien ylläpitoa, voida siirtää yksityisoikeudelliselle toimijalle. Mikäli jätteen keräys ja kuljetus järjestetään kunnallisena palveluna, viranomaisen tehtävät eivät siirry jäteyhtiön tehtäviksi vaan viranomaisen toimintaan kuuluu edelleen kunnallisista jätehuoltomääräyksistä päättäminen, jätehuoltomääräyksistä poikkeamisista päättäminen, jätetaksasta päättäminen, jätemaksujen maksuunpanosta päättäminen sekä maksamattomien jätemaksujen perintä sekä ulosottoon siirtäminen, jätteenkuljetusjärjestelmästä päättäminen, jätteenkuljetuksen seuranta sekä rekisterin ylläpito jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöillä.

Koska kunnat voivat kuitenkin päättää järjestää jätteenkuljetuksen kunnallisena palveluna myös silloin, kun jätelain edellytykset kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle täyttyvät, ei tämän vuoksi ole sellaisia perusteita, jotka estäisivät palvelutehtävän antamisen jäteyhtiölle.